

ПАВЕЛ ВЕЖИНОВ

СРЕЩИ

chitanka.info

Колата се носеше по бетонираното шосе за Будапеща леко и безшумно, като водно конче. Бе вече пролет, все още прохладна, и равнината се разстиляше от двете страни на пътя яснозелена и измита от снощния дъжд. Нямаше никакво облаче, никакво петънце по небето и то се синееше над нас далечно, чисто и твърдо — сякаш не небе, а необхватен гладък порцеланов абажур, който докосваше своите краища в тъмната линия на хоризонта.

Войната бе обезлюдила плодородните полета и от това макар да губеше земеделието, печелеше поне пролетният пейзаж. И по шосето имаше малко движение. Настигахме понякога цивилни унгарци, бледи и изпити жители на Будапеща, изнемощели до крайна степен от дългата обсада на града. Те тикаха с мъка пред себе си смешни ръчни колички. Някои от тях носеха изпомачкани балтони и меки шапки, други — плътни пуловери и каскети, срещаха се и жени в мъжки панталони, омотали главите си с цветни шалчета. С тия ръчни колички те бяха изминали пеша много десетки километри, за да обменят в селата някоя стара рокля, мъжки костюм или парче плат срещу хранителни продукти. Пътят бе крайно изморителен за отслабналите им крака, но гладът ги тикаше на широко ветрило по пътищата, които излизаха от столицата.

Понякога профучавах с бясна бързина срещу нас съветски камионни ешелони и в такива случаи нашият стар, предпазлив шофьор спираше колата встрани, почти в канавката. Майор Федосенко тънко, но добродушно се усмихваше. Взехме съветския майор със себе си на чистото каменно градско площадче в Бая и нито за момент не съжалявахме. Преди войната той е бил известен инженер-оптик и сега, струва ми се, повече от професионално чувство, отколкото от нужда бе украсил лицето си с две изумително прозрачни лещи. Войната бе превърнала инженера в артилерийски командир, и то навярно отличен командир, ако се съдеше по ордените.

Федосенко бе мургав, тих, приятен и, за наше удоволствие, познаваше отлично съветската литература. Въпреки всичко войната не му бе попречила да чете. Но майорът говореше малко за литература. Той ни разказваше с тих, малко унесен глас спомени от войната и тия спомени имаха един-единствен герой — новия съветски боец. Не ни го описваше, но ние сякаш го виждахме — млад, светлоок, набит и плещест, с широко, усмихнато лице, праметнал през рамо автомата.

Той беше зад оръдието, той беше в атака, той беше в дълбоко разузнаване, винаги така млад, с твърд и внимателен поглед.

Внезапно майор Федосенко прекъсна разказа си и като се взря внимателно през стъклото на колата, каза с някакъв друг глас — гласа на командира:

— Спри! Чуваш ли, шофьор, спри колата!

Спирачките изсвистяха, колата спря твърдо и ние смешно се разклатихме в тясното купе. Майорът отвори вратата, излезе на бетона и малко строго подвикна:

— Хей, арьол!

И ние излязохме от колата. Вдясно от пътя стоеше прав и козируваше с разперени пръсти и неприбрани крака възрастен съветски войник, най-възрастният, когото бяхме виждали до тоя ден на фронта. Бе невероятно сух, с леко закривен тънък нос, със странно дълбоки слепоочия, но избръснат и чист и поради сухотата си — почти с младежка фигура. Облеклото му бе лятно — без шинел, в рубашка и платнени панталони, с широки, груби юфтени обувца, над които бяха навити прясно изпрани, още влажни платнени навои.

— Къде ти е пушката? — попита строго Федосенко.

— Ей я там, другарю майор — отвърна почтително старият войник и насочи встрани костеливия си показалец.

Пушката бе подпряна на близкото дърво. Под него гореше с тънък син дим слаб огън, над който върху два камъка се вареше нещо в очернена котелка. Без да искаме, ние се усмихнахме, но сините очи на стареца блестяха с такава невинна сериозност, че усмивките ни веднага изчезнаха.

— Значи, тъй — на дървото! — измърмори недоволно майорът. — Ах, ти, арьол, арьол!

Но орелът, изглежда, не разбра укора, защото светлите му клепачи бързо премигаха. Федосенко все още клатеше глава.

— Ами защо си пуснал говедата в посевите? — попита строго той. — Ако си на своя земя, така ли ще правиш?

Войникът учудено се обърна. Говедата бяха всъщност двадесетина овци, все още неостригани, с тежки бели руна, кафеникави и сплъстени под корема.

— Не вреди на посевите, другарю майор — отвърна войникът. — По нас в ранна пролет нарочно пускаме овцете, за да не избуят много

житата...

— Аха! — измънка майорът, сам сконфузен от своето агротехническо невежество. — Тъй, значи... Ами какво вариш в котелката?

— Супа — отвърна сериозно войникът. — Не ми е възможно, другарю майор, да ям консервата сурова. Някак си много гадно се клати пелтето, та я сварявам, доливам водица. Много вкусна супа става, другарю майор...

— Добре, добре — кимна майорът.

Но войникът, изглежда, бе намислил нещо.

— Какво пък — каза той малко смутено, — заповядайте, похапнете...

Майорът погледна часовника си.

— Защо да не похапнем? — разсъди той. — Какво ще кажете?

След малко ние се разположихме на влажната пръхкава земя, под чистото небе, изложени на приятните влажни ветрове, които вееха откъм Дунава. Пред нас върху вестници бе сложено оскъдното ни ядене — хляб, кашкавал, намирисваща консерва и някакви наденици, натъпкани като че ли нарочно изключително с хрущяли и сухожилия. Поразговорихме със стареца. Казваше се Никита Семьонович Голуб, честен съветски колхозник, тръгнал доброволно с армията. Пеша, като карал пред себе си ту крави, ту овци, ту бели грухтящи прасета, Никита Семьонович бе преминал огромното разстояние от Херсон до Унгарската пуста. За България войникът имаше определени впечатления.

— Ой, какви малки крави! Ой, ой! — каза той и провери внимателно с поглед дали не сме се обидили.

Федосенко погледна с уважение тънките му старчески крака.

— Суворовски! — каза той, като ги потупа ласкаво с длан. — Бива си ги!

Докато обядвахме, по шосето се зададе и скоро се изравни с нас дълга колона пленници, които работеха по изоставените от унгарските графове огромни чифлици. За беда, като се изравни с нас, групата внезапно спря. В един миг само дългата безмълвна колона се полюшна и седна — всеки там, където го бе заварила командата — в безнадеждна и смазана поза.

Но един от пленниците, очилат и червеникав като другите, с остра адамова ябълка, с воднисти очи и дълги посинели уши, седна в канавката и се загледа алчно в яденето ни. От неговия гладен, втренчен поглед ни стана неприятно и ние инстинктивно поизвихме гръб. Само Никита Семьонович не отмахна погледа си и аз скоро забелязах как в добродушните му очи почва да се прокрадва жал и някаква тиха човешка милост.

— Гладен ли си? — попита внезапно войникът.

— Вас? — изджавка послушно хитлеристът.

— Питам — гладен ли си?

Пленникът избърбори нещо неразбрано. Никита Семьонович въздъхна тихо, поклати глава, раздели надве хляба си, после, като помисли малко, пхна ядосано и двете парчета хляб в ръцете на немца.

— На, яж! — измърмори той недоволно. — То се видя, че Русия ти заседна на гърлото, ами хапни поне от руския хляб.

Пленникът веднага забодде в хляба дългите си пожълтели зъби. Стори ми се, че нещо човешко се мярна в погледа му, нещо като благодарност. Майор Федосенко изглежда любопитно стареца:

— Какво, Никита Семьонович, изглежда, че на тебе фашистът не е сторил зло?

Старият войник вдигна бавно погледа си и аз усетих, че през тялото ми мина кратка тръпка: така дълбоки, човечни, умни и сериозни бяха очите му.

— Кому фашистът не е сторил зло, другарю майор! — каза той тихо. — Хитлеристите убиха единствения ни брат — Иван Семьонович Голуб, председател на колхоза. Убиха ми бабичката, двамата синове, убиха ми снахата с двете внучета. На тоя свят аз, старият, съм останал само с най-малкото синче, червеноармеец, и внучка девойка.

Той млъкна. Стори ми се, че в очите му има сълзи, но бях се излъгал. Сълзи имаше само в погледа му.

— Ами тогава, защо? — попита майорът.

Старият войник махна с ръка.

— Нека разберат! — каза той тъжно.

— Видите ли? — обърна се развълнувано към нас майор Федосенко. — Видите ли?

И млъкна тъжен и разстроен. Тъжни и разстроени бяхме и самите ние. В това време се чу висока команда, пленниците се повдигнаха като автомати и зашляпаха тежко по цимента. Нашият пленник също стана, въздъхна дълбоко и някак задавено и отмина с неясно благодарствено мърморене, с омекнал и овлажнял поглед. Старият войник, който седеше на младата тревница скръстил пред себе си своите тъпички крака, бавно и мълчаливо клатеше посивялата си глава.

* * *

Като по някакво чудо срещнах още един път стария Никита Семьонович всред безбрежното човешко море. Срещнахме се тоя път във Виена, която само преди няколко дни бе паднала под грозните удари на войските от Трети украински фронт. В тия дни Виена бе мрачна, студена, опожарена, гладуваща. Цивилни хора почти не се мяркаха по безлюдните улици, криеха се по квартирите си от призраците, които сами си бяха създали — грозните кървави сенки от Гьобелсовите плакати. Хитлеристите бяха задигнали със себе си последните храни, бяха опожарили най-красивите исторически паметници, бяха изстискали последните капки кръв от бледите лица на виенчани. Виена гладуваше. Пред очите ни на Ринга, по който имаше по-голямо движение, падна един кон и когато след един час отново минахме край същото място, от коня бе останал едва ли не само синкавобелият му и розов скелет.

Продължих пътя си и след малко спрях като втрещен: срещу себе си видях точно Никита Семьонович Голуб. Един камион бе спрял край тротоара, а старият войник стоеше изправен на паважа с високо вдигната остра брадичка и гледаше с отвращение един афиш на фолксшурма, на който той, Никита Семьонович Голуб, бе изобразен със зелено монголско лице, с кървави очи и с остри, дълги нокти, които биха стигнали за сто дяволи. Срещу ноктите бе застанал мустакат глупак и бранеше с гърдите си ужасени жени и деца. Плакатът бе толкова противен, че не бих имал сила да го гледам половин минута, но старият войник го наблюдаваше, без да мигне, с отвращение и смаяно.

В дясната си ръка той държеше малко парче хляб, намазано с някакъв оранжев мармалад. Машинално войникът го поднесе към устата си, но, види се, мармаладът не допадна на старите му зъби, защото в следния миг захвърли ядосано парчето. То се търколи и падна под камиона. Една бедна, смазана от труд женица, цялата в черно, забеляза парчето хляб и като наведе стария си костелив гръб, бързо се вмъкна под ниския камион и грабна жадно хляба.

— Стой! — извика някой. — Къде така?

Викаше Никита Семьонович. Но като забеляза своето парче хляб в ръцете ѝ, той се смути и примигна. Значи — друга била работата! Лицето му се изчерви, той притича бързо и изтръгна хляба от ръцете на уплашената женица.

— Срамота е! — каза Никита Семьонович възмутено. — Срамота е!...

После отново хвърли под камиона намазаното с мармалад парче. Жената ужасено го гледаше, очакваше може би, че в следния миг войникът ще извади отнякъде тънък като бръснач монголски ятаган, ще замахне яростно и — фертиг! Но старият Никита Семьонович, разбира се, не направи това — той бръкна мълчаливо в преметнатата през рамото му сухарна торба, извади оттам хляба си и като отчупи от него половината, пхна го в ръцете на жената.

— Данке! — възкликна тя насълзена. — Данке!

— Хайде, заминавай! — каза засрамено старият войник. — Няма що — заминавай!

В тоя миг очите ни се срещнаха. Никита Семьонович ме погледна втренчено и замислено, сякаш прелистваше с тънките си пръсти избелелия бележник на своята застаряла памет, после очите му светнаха радостно.

— А, български! — възкликна той. — Здравствуйте, здравствуйте!

Аз стиснах крепко неговата широка, твърда ръка, стиснах я и не ми се искаше вече да я пусна.

Оттогава изминаха много години. Аз се срещах и говорих с десетки съветски бойци, но Никита Семьонович Голуб никога не изчезна от паметта ми, неговият образ си остана в мене все така чист и ясен — с добрите си очи, с коравите, селски ръце, с чистите изпрани платнени дрехи, без орден, без знаци на пагоните — просто Никита

Семьонович, жив символ на едно от най-прекрасните качества на съветския боец — неговата чудна, дълбока човечност.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.